

Judikát NS 21 Cdo 2673/2017

Soud: Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí: 11/28/2017
Spisová značka: 21 Cdo 2673/2017
ECLI: ECLI:CZ:NS:2017:21.CDO.2673.2017.1
Typ rozhodnutí: ROZSUDEK
Heslo: Náhrada za ztrátu na výdělku
Náhrada škody
Pracovní úraz
Změna poměrů
Dotčené předpisy: § 190 odst. 1 předpisu č. 65/1965Sb.
§ 195 předpisu č. 65/1965Sb.
§ 202 odst. 1 předpisu č. 65/1965Sb.

Kategorie rozhodnutí:B

21 Cdo 2673/2017-274

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Jiřího Doležila a soudců JUDr. Zdeňka Novotného a JUDr. Lubomíra Ptáčka, Ph.D., v právní věci žalobce M. E., zastoupeného JUDr. Miroslavem Richterem, advokátem se sídlem v Karviné, Ciolkovského č. 282/24, proti žalovanému OKD, a. s. se sídlem v Karviné, Stonavská č. 2179, IČO 26863154, zastoupenému JUDr. Renatou Kadlubicovou, advokátkou se sídlem v Českém Těšíně, Hradištská č. 119, o náhradu škody, vedené u Okresního soudu v Ostravě pod sp. zn. 26 C 5/2013, o dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 14. února 2017 č. j. 16 Co 154/2016-229, takto:

Rozsudek krajského soudu (s výjimkou výroku, kterým byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně v části výroku o věci samé, v níž byla žaloba zamítnuta co do 112 452 Kč s příslušenstvím) se zrušuje a věc se v tomto rozsahu vrací Krajskému soudu v Ostravě k dalšímu řízení.

O d ů v o d ě n í :

Žalobce se žalobou změněnou se souhlasem soudu domáhal, aby mu žalovaný zaplatil na náhradě za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti za období od 1. 1. 2012 do 30. 6. 2014 částku 572 978 Kč s úroky z prodlení. Žalobu zdůvodnil zejména tím, že je u žalovaného zaměstnán od 27. 6. 1983 (na dole ve S., nyní jako zámečnický na povrchu dolu), že dne 26. 8. 1988 utrpěl u žalovaného (na dole) pracovní úraz, v důsledku kterého se stal trvale nezpůsobilým vykonávat práci horníka v rubání, a proto byl převeden na fyzicky lehčí práci v dole, že v květnu 2000 byl převeden na povrch dolu, že na základě znaleckého posudku MUDr. Zdeňka Šturce, CSc., ze dne 15. 7. 2000 žalovaný uznal, že důvodem převedení žalobce na jinou práci jsou následky pracovního úrazu ze dne 26. 8. 1988, a proto mu platil náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti v plné výši, a to do 31. 12. 2011, avšak že od 1. 1. 2012 žalovaný přestal žalobci poskytovat náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti s odvoláním na znalecký posudek MUDr. Marty Kotasové, která dospěla k závěru, že by žalobce z původní profese horníka vyřazovala (bez ohledu na následky pracovního úrazu) obecná onemocnění – záchvat tonických křečí a nadužívání analgetik. S tímto závěrem žalobce nesouhlasí a nechal vypracovat znalecké posudky soudními znalci z oboru zdravotnictví se specializací na neurologii a psychiatrii, z jejichž závěrů vyplývá, že žalobce žádným obecným onemocněním, které by jej vyřazovalo z původní profese, netrpí, že u něj přetrvávají i nadále následky pracovního úrazu a že u něj nedošlo ke změně poměrů. Žalobce je proto přesvědčen, že mu i nadále přísluší náhrada za ztrátu na výdělku.

Žalovaný zejména namítal, že výplatu náhrady za ztrátu na výděлку pozastavil žalobci na základě znaleckého posudku MUDr. Marty Kotasové ze dne 12. 1. 2012, podle kterého žalobce trpí několika obecnými onemocněními, která jsou kontraindikací pro výkon práce horníka v rubání i pro výkon jiné práce v podzemí dolu, a že i kdyby žalobce netrpěl následky pracovního úrazu, obecná onemocnění by jej sama o sobě vyřazovala z původní profese.

Okresní soud v Ostravě rozsudkem ze dne 21. 5. 2014 č. j. 26 C 5/2013-54 žalobu zamítl a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit na náhradě nákladů řízení žalovanému 93 024,80 Kč k rukám advokátky JUDr. Renaty Kadlubcové a České republice „na účet České republiky – Okresního soudu v Ostravě“ 5 232 Kč. Vycházel mimo jiné ze zjištění, že žalovaný přestal vyplácet žalobci náhradu za ztrátu na výděлку k 1. 1. 2012 z důvodu změny poměrů, která u žalobce nastala, že žalobce v roce 2011 nadměrně užíval alkohol, přičemž toto užívání bylo natolik škodlivé, že žalobci poškodilo játra a vedlo také v červnu 2011 k záchvatu tonicko-klonických křečí, při kterém žalobce ztratil vědomí, spadl na hlavu a poranil si obličej, a dovedl, že v situaci, kdy je zjištěno takovéto nadměrné užívání alkoholu, byl žalovaný oprávněn vyhodnotit situaci jako změnu poměrů na straně žalobce, a že proto oprávněně výplatu renty žalobci pozastavil, neboť zdravotní stav žalobce v roce 2011 kvůli jeho nadměrnému užívání alkoholu vylučoval, aby vykonával práci horníka v podzemí dolu. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že v řízení se sice rovněž prokázalo, že po prodělaném záchvatu v červnu 2011 žalobce přestal alkohol nadměrně užívat, a proto se jeho zdravotní stav začal pomalu zlepšovat a takovýto záchvat se již u něj neopakoval, avšak že uvedené nijak nevyvrací rozhodnou skutečnost, že v průběhu roku 2011 se poměry žalobce změnily natolik, že žalovaný byl oprávněn přestat žalobci náhradu za ztrátu na výděлку vyplácet, neboť byla přerušena příčinná souvislost mezi následky pracovního úrazu a nezpůsobilostí žalobce vykonávat práci horníka v podzemí dolu; jinak řečeno, v lednu 2012 nebyl žalobce prokazatelně způsobilý vykonávat původní profesi horníka nikoliv pro následky pracovního úrazu ze dne 26. 8. 1988, nýbrž pro abusus alkoholu.

K odvolání žalobce Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 10. 12. 2014 č. j. 16 Co 219/2014-91 zrušil rozsudek soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Odvolací soud neshodil se „zjednodušeným závěrem“ soudu prvního stupně, že ze znaleckých posudků bylo zjištěno, že žalobce v roce 2011 nadměrně užíval alkohol, přičemž toto užívání bylo natolik škodlivé, že žalobci poškodilo játra, a vedlo tak v červnu 2011 k záchvatu tonicko-klonických křečí, neboť takto zjednodušeně nelze závěry znaleckých posudků vyložit. Protože z obsahu a závěrů znaleckých posudků vyplývají zcela odlišné závěry znalců, zejména pokud jde o otázku, zda žalobce byl či nebyl schopen pracovat jako horník v podzemí dolu pro dlouhodobě škodlivé užívání alkoholu v kombinaci s nadužíváním analgetik, měl soud prvního stupně podle názoru odvolacího soudu odstraňovat rozporné závěry znalců tím, že by ve věci „vypracoval“ revizní znalecký posudek, jak mimo jiné navrhoval žalovaný. Odvolací soud uzavřel, že závěr soudu prvního stupně, že nadužívání alkoholu změnilo poměry žalobce, je předčasný, že ve věci byl nedostatečně zjištěn skutkový stav a že je třeba vypracovat revizní znalecký posudek, který nemůže být proveden v odvolacím řízení.

Okresní soud v Ostravě poté rozsudkem ze dne 11. 3. 2016 č. j. 26 C 5/2013-181 žalobu zamítl a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit na náhradě nákladů řízení žalovanému 76 617,20 Kč k rukám advokátky JUDr. Renaty Kadlubcové a České republice „na účet České republiky – Okresního soudu v Ostravě“ 29 836,80 Kč. Soud prvního stupně vzal za prokázáno, že žalovaný přestal vyplácet žalobci náhradu za ztrátu na výděлку k 1. 1. 2012 z důvodu změny poměrů, že žalobce trpí onemocněním páteře, které jej vyřazuje z práce horníka v podzemí dolu, že toto páteřové onemocnění je onemocněním obecným, že příčinná souvislost mezi následky pracovního úrazu žalobce ze dne 26. 8. 1988 a nynějším páteřovým onemocněním žalobce se neprokázala, přičemž podle názoru znalců žalobce vyřazuje obecné páteřové onemocnění z původní profese horníka v podzemí dolu po celou dobu od 1. 1. 2012 „do současnosti“, že záchvat tonicko-klonických křečí ze dne 26. 6. 2011 byl důsledkem žalobcova předchozího nadměrného užívání alkoholu, že tento záchvat není duševní poruchou, nýbrž se jedná o důsledek fyzického poškození mozku, které žalobce omezovalo ve výkonu práce horníka několik následujících měsíců, a že toto omezení trvalo minimálně 12 měsíců, tj. do 26. 6. 2012. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že v období od 1. 1. 2012 do 30. 6. 2014 nebyla dána příčinná souvislost mezi následky pracovního úrazu ze dne 26. 8. 1988 a nezpůsobilostí žalobce k výkonu práce horníka v podzemí dolu, neboť tuto svou původní profesi v předmětném období žalobce nemohl vykonávat nikoliv pro následky pracovního úrazu, nýbrž z důvodu vzniku obecného onemocnění. Soud prvního stupně uzavřel, že vznik obecného onemocnění přerušil příčinnou souvislost mezi pracovním úrazem a škodou na zdraví a představuje podstatnou změnu poměrů, která opravňovala žalovaného pozastavit žalobci výplatu náhrady za ztrátu na výděлку.

K odvolání žalobce Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 14. 2. 2017 č. j. 16 Co 154/2016-229 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v části výroku o věci samé, v níž byla žaloba zamítnuta co do 112 452 Kč s příslušenstvím, a ve zbývajících částech je změnil tak, že žaloba o zaplacení náhrady za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti za dobu od 1. 7. 2012 do 30. 6. 2014 je co do základu důvodná a že o výši nároku a o náhradě nákladů řízení rozhodne soud prvního stupně v konečném rozhodnutí. Odvolací soud vycházel ze zjištění, že žalobci vznikla ztráta na výděлку v důsledku pracovního úrazu ze dne 26. 8. 1988 okamžikem převedení na „lehčí“ méně placenou práci v dole dnem 1. 1. 1992, že „po vzniku nároku na rentu došlo, jak je tvrzeno žalovaným, v důsledku obecného onemocnění páteře ke zhoršení zdravotního stavu žalobce“, že podle lékařského posudku ze dne 22. 5. 2000, na jehož základě byl žalobce převeden na povrchové pracoviště, se žalobce stal zdravotně nezpůsobilým vykonávat lehčí práce v dole pro obecné onemocnění vznikající vlivem pracovního prostředí, že dne 24. 5. 2000 účastníci uzavřeli dohodu o změně pracovní smlouvy, na základě které se žalobce zavázal vykonávat pro žalovaného práci „dělníka povrchových provozů“, že následně však dne 15. 7. 2000 zpracoval MUDr. Zdeněk Šturm, CSc., na žádost žalobce znalecký posudek, podle jehož závěrů je onemocnění páteře žalobce v příčinné souvislosti s pracovním úrazem ze dne 26. 8. 1988, a že žalovaný na základě tohoto znaleckého posudku změnil názor, že k převedení žalobce na povrch došlo pro obecné onemocnění, resp. pro onemocnění zhoršující se vlivem pracovního prostředí, a přiznal žalobci náhradu za ztrátu na výděлку do původního důlního výděлку, kterou mu vyplácel až do 31. 12. 2011. Odvolací soud dovedl, že v daném případě došlo konkludentně ke změně důvodů vyřazení žalobce z dolu na povrch v tom smyslu, že žalobce nebyl vyřazen na povrch pro obecné onemocnění vznikající vlivem pracovního prostředí, ale pro následky pracovního úrazu ze dne 26. 8. 1988, že je nepochybné, že v době, kdy bylo přijato toto rozhodnutí, žalovaný věděl o problémech žalobce s páteří a že až u jsou tyto problémy v souvislosti s pracovním úrazem či nikoliv, není to pro posouzení této věci rozhodné. Odvolací soud má za to, že žalovaný „dnes“ nemůže namítat, že u žalobce došlo ke změně poměrů právě v důsledku onemocnění páteře, neboť přestože o tomto onemocnění věděl, dohodl se konkludentně s žalobcem, že mu bude po vyřazení z dolu na povrch i nadále platit náhradu za ztrátu na výděлку, tedy že je z dolu vyřazen pro následky pracovního úrazu ze dne 26. 8. 1988. Pokud v dané věci vymezili účastníci mezi sebou důvody převedení na méně placenou práci na povrchu, a to pro následky pracovního úrazu, nemůže podle názoru odvolacího soudu případně „dnešní“ zjištění, že se tak stalo pro obecné onemocnění, nic změnit na skutečnosti, že důvodem, pro který žalobce přestal vykonávat dosavadní práci v podzemí, jsou následky pracovního úrazu, a není možné ani tvrdit, že pro následky obecného onemocnění, které nastaly před tímto převedením, došlo u žalobce ke změně poměrů, neboť změnu poměrů je možné posuzovat až po

tomto převedení na méně placenou práci. Odvolací soud dospěl k závěru, že je nutno zabývat se toliko ojedinělým záchvatem tonicko-klonických křečí, ke kterému u žalobce došlo dne 26. 6. 2011, protože tím, zda u žalobce došlo ke změně poměrů v důsledku obecného onemocnění páteře, se není možno ze shora uvedených důvodů zabývat, byť je v daném případě sporné, zda toto onemocnění páteře je v příčinné souvislosti s pracovním úrazem žalobce či nikoliv. Na základě zjištění, že žalobce nebyl schopen vykonávat původní práci horníka v podzemí v důsledku ojedinělého záchvatu tonicko-klonických křečí ze dne 26. 6. 2011 po dobu jednoho roku, že po uplynutí doby jednoho roku se zdravotní stav žalobce naprosto normalizoval a že podle závěrů revizního znalce by po uplynutí této doby byl schopen opět vykonávat svou původní práci horníka v podzemí, odvolací soud dovodil, že za stavu, kdy žalobci nebyl přiznán „částečný ani invalidní důchod“ v důsledku tohoto ojedinělého záchvatu a po uplynutí doby půl roku by opětovně začal vykonávat práci, na kterou byl převeden pro následky pracovního úrazu, nejde o změnu poměrů, neboť – s ohledem na to, že po uplynutí jednoho roku se poměry žalobce, které byly rozhodující pro určení výše náhrady za ztrátu na výdělků, a nové poměry poškozeného srovnaly s původním stavem – nejde o změnu podstatnou, a že žaloba o zaplacení náhrady za ztrátu na výdělků za dobu od 1. 7. 2012 do 30. 6. 2014 je tedy co do základu důvodná. Vzhledem k závěrům revizního znaleckého posudku, podle něhož by žalobce po dobu jednoho roku nebyl schopen vykonávat původní práci horníka v podzemí, odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, pokud jím byla zamítnuta žaloba o 112 452 Kč s příslušenstvím (na náhradě za ztrátu na výdělků za období od ledna 2012 do konce června 2012), neboť po tuto dobu žalobce nebyl schopen vykonávat původní práci v podzemí pro následky obecného onemocnění.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu v jeho měnícím výroku podal žalovaný dovolání. Namítá, že v době uzavírání písemné dohody o změně pracovní smlouvy ze dne 24. 5. 2000 byly obě strany pracovněprávního vztahu srozuměny s tím, že k převedení žalobce dochází nikoli v příčinné souvislosti s následky po pracovním úrazu, ale v důsledku obecného onemocnění, že došlo-li k převedení žalobce na základě písemně uzavřené dohody o změně pracovní smlouvy z důvodu obecného onemocnění, nelze o tomto převedení tvrdit, že k němu došlo konkludentně, a že poskytoval-li žalovaný žalobci dobrovolně náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti i poté, co byl žalobce převeden z práce v podzemí dolu na práci na povrchovém pracovišti, činil tak v důsledku jím nezaviněného omylu, jehož původ je v závěrech znaleckého posudku MUDr. Zdeňka Šturce, CSc., které se následně ukázaly jako chybné. Dovolatel je přesvědčen, že v daném případě byla výše náhrady za ztrátu na výdělků žalobce určena podle poměrů, jaké zde byly ke dni 1. 1. 1992, že je proto nutno porovnat tyto poměry poškozeného s poměry, k nimž došlo po tomto datu, a že u žalobce po tomto datu došlo ke změně poměrů, v jejímž důsledku jeho nárok na poskytování náhrady za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti zanikl. Plnění, které žalovaný v důsledku omylu žalobci poskytl, podle názoru dovolatele představuje bezdůvodné obohacení na straně žalobce, které však žalobce není povinen vracet, neboť je přijal v dobré víře. Dovolatel odvolacímu soudu vytýká, že se nezabýval tím, že podle zjištění znalce doc. MUDr. Jaroslava Jeřábka, CSc., je teprve v roce 2012 na MRI popsán výskyt počínajících degenerativních změn bederní páteře, a že tedy další zhoršení zdravotního stavu žalobce spočívající v obecném onemocnění páteře, které může představovat další podstatnou změnu poměrů, bylo u žalobce zjištěno v roce 2012. Dále odvolacímu soudu vytýká, že vycházel z nejkratší možné doby (právě 1 rok), po kterou by žalobce nebyl schopen vykonávat původní práci horníka v důsledku prodělaného záchvatu tonicko-klonických křečí a bezvědomí, přestože tato doba byla znaleckým ústavem stanovena jako doba minimální, podmíněná úplnou abstinencí, která u žalobce nebyla prokázána. Dovolatel je přesvědčen, že nezpůsobilost žalobce vykonávat práci horníka v podzemí, která by měla trvat déle než jeden rok, představuje podstatnou změnu poměrů. Dále namítá, že odvolací soud tentýž skutkový důvod – záchvat tonicko-klonických křečí žalobce a s ním spojená omezení – hodnotí jednou jako podstatnou změnu poměrů a současně jako změnu nepodstatnou, neboť (ačkoliv považuje tento záchvat za toliko nepodstatnou změnu poměrů) v části, v níž byla žaloba za dobu od 1. 1. do 30. 6. 2012 zamítnuta, odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně potvrdil, avšak současně mezitímním rozsudkem rozhodl o tom, že co do základu je žaloba od 1. 7. 2012 do 30. 6. 2014 důvodná. Žalovaný navrhl, aby dovolací soud „dovoláním napadený rozsudek“ odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalobce navrhl, aby dovolací soud dovolání žalovaného odmítl jako nepřipustné, neboť žalovaný v dovolání neuvádí, v čem konkrétně spatřuje přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 občanského soudního řádu, a napadá především hodnocení důkazů provedených odvolacím soudem, popřípadě aby dovolání žalovaného zamítl. Žalobce má za to, že za situace, kdy mu žalovaný po doručení znaleckého posudku a ústní výzvě žalobce začal poskytovat náhradu za ztrátu na výdělků, došlo minimálně ke konkludentní změně dohody o změně pracovní smlouvy, což byl platný právní úkon, a že byla-li uzavřena konkludentně dohoda, podle níž důvodem převedení na jinou práci byly následky pracovního úrazu, nelze tuto dohodu jednostranně měnit ani na základě pozdější soudní judikatury. Argumentaci žalovaného týkající se trvání zdravotní nezpůsobilosti žalobce k práci z důvodu ojedinělého záchvatu tonicko-klonických křečí po dobu delší než jeden rok žalobce považuje za „zcela účelovou“.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „o. s. ř.“), neboť řízení ve věci bylo zahájeno přede dnem 1. 1. 2014 a dovoláním je napaden rozsudek odvolacího soudu, který byl vydán přede dnem 30. 9. 2017 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a čl. II bod 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci mimo jiné zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu – jak vyplývá z ustanovení § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. – nepodléhá), že žalobce je u žalovaného zaměstnán od 27. 6. 1983, že nejprve pracoval jako horník, že dne 26. 8. 1988 utrpěl pracovní úraz, v důsledku něhož byl od 1. 1. 1992 převeden na méně placenou práci v dole, že následně trpěl onemocněním páteře, že podle lékařského posudku ze dne 22. 5. 2000, na jehož základě byl žalobce převeden na povrchové pracoviště, se žalobce

stal zdravotně nezpůsobilým vykonávat práci v dole, na kterou byl převeden, pro obecné onemocnění vznikající nebo podstatně se zhoršující vlivem pracovního prostředí podle vyhlášky č. 19/1991 Sb., že dne 24. 5. 2000 žalobce se žalovaným uzavřel dohodu o změně pracovní smlouvy, na základě které se žalobce zavázal vykonávat pro žalovaného práci „dělání povrchových provozů“, že dne 15. 7. 2000 zpracoval MUDr. Zdeněk Šturm, CSc., na žádost žalobce znalecký posudek, podle jehož závěrů je onemocnění páteře žalobce v příčinné souvislosti s pracovním úrazem ze dne 26. 8. 1988, že na základě tohoto znaleckého posudku žalovaný změnil názor, že k převedení žalobce na povrch došlo pro obecné onemocnění, a přiznal žalobci náhradu za ztrátu na výdělků do původního „důlního výdělků“, kterou mu vyplácel až do 31. 12. 2011, a že od 1. 1. 2012 žalovaný přestal žalobci náhradu za ztrátu na výdělků vyplácet s odvoláním na znalecký posudek MUDr. Marty Kotasové, která dospěla k závěru, že žalobce vyřazuje z původní profese horníka obecné onemocnění (záchvat tonicko-klonických křečí, nadužívání analgetik, bolestivý páteřní syndrom a artróza kyčelních kloubů).

Za tohoto skutkového stavu závisí napadený rozsudek odvolacího soudu mimo jiné na vyřešení otázky hmotného práva, jaké důsledky z hlediska existence nároku zaměstnance na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti má skutečnost, že zaměstnavatel zaměstnance, kterému v důsledku poškození jeho zdraví pracovním úrazem a následného převedení na jinou práci dobrovolně poskytoval náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti a jeho zdravotní stav se poté zhoršil natolik, že podle lékařského posudku nebyl nadále schopen z důvodu obecného onemocnění vykonávat ani práci, na kterou byl převeden, převedl z tohoto důvodu na (další) jinou práci, avšak následně po předložení lékařského posudku, podle jehož závěrů není zaměstnanec schopen dosavadní práci vykonávat pro následky pracovního úrazu a nikoli z důvodu obecného onemocnění, zaměstnavatel začal zaměstnanci opětovně (dobrovolně) vyplácet náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti, jejíž výplatu po určité době zastavil s odůvodněním, že u zaměstnance došlo ke změně poměrů a že zaměstnanec by nebyl schopen původní práci vykonávat z důvodu obecného onemocnění. Protože tato právní otázka v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, je dovolání proti rozsudku odvolacího soudu podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání žalovaného je opodstatněné.

Projednávanou věc je třeba posuzovat i v současné době - vzhledem k tomu, kdy došlo k pracovnímu úrazu žalobce a ke vzniku nároku na náhradu za ztrátu na výdělků z tohoto důvodu – podle zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, účinného do 31. 12. 2006 (dále jen „zák. práce“).

Předpoklady odpovědnosti zaměstnavatele vůči zaměstnanci za škodu vzniklou zaměstnanci pracovním úrazem podle ustanovení § 190 odst. 1 zák. práce jsou pracovní úraz (poškození na zdraví zaměstnance nebo jeho smrt úrazem, k němuž došlo při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním), vznik škody a příčinná souvislost mezi pracovním úrazem a vznikem škody. O vztah příčinné souvislosti se jedná tehdy, vznikla-li škoda následkem pracovního úrazu (tj. bez pracovního úrazu by škoda nevznikla tak, jak vznikla). Odpovědnost za škodu vzniklou zaměstnanci pracovním úrazem je tzv. objektivní odpovědnost; zaměstnavatel tedy odpovídá za samotný výsledek (za škodu), aniž je uvažováno jeho případné zavinění.

Škoda, která vzniká následkem pracovního úrazu, spočívá též ve ztrátě na výdělků po skončení pracovní neschopnosti (při uznání plné invalidity nebo částečné invalidity). Ke ztrátě na výdělků dochází proto, že pracovní schopnost zaměstnance byla následkem pracovního úrazu snížena (omezena) nebo zanikla, a účelem náhrady za ztrátu na tomto výdělků je poskytnout přiměřené odškodnění zaměstnanci, který není schopen pro své zdravotní postižení způsobené pracovním úrazem dosahovat takový výdělek, jaký měl před poškozením.

Škoda spočívající ve ztrátě na výdělků je majetkovou újmou, která se stanoví ve výši rozdílu mezi průměrným výdělkem zaměstnance před vznikem škody a výdělkem po poškození, k němuž je třeba připočítat případný invalidní nebo částečný invalidní důchod poskytovaný z téhož důvodu; tímto způsobem jsou vyjádřeny snížení (omezení) nebo ztráta pracovní způsobilosti poškozeného a jeho neschopnost dosahovat pro následky pracovního úrazu stejný výdělek jako před poškozením.

Jestliže všechny předpoklady odpovědnosti za škodu při pracovních úrazech byly splněny, je zaměstnavatel povinen hradit zaměstnanci škodu, dokud nenastane skutečnost, která představuje změnu okolností, které byly rozhodující pro určení výše náhrady škody, tj. dokud nedojde ke změně poměrů ve smyslu ustanovení § 202 odst. 1 zák. práce.

Podle ustanovení § 202 odst. 1 zák. práce změnil-li se podstatně poměry poškozeného, které byly rozhodující pro určení výše náhrady škody, může se poškozený i zaměstnavatel domáhat změny v úpravě svých práv, popřípadě povinností.

Změna v okolnostech, které byly rozhodující pro určení výše škody, má podle ustanovení § 202 odst. 1 zák. práce význam jen tehdy, týká-li se poměrů poškozeného (platná právní úprava se změnou poměrů, která nastala u odpovědného subjektu, žádné právní následky nespojuje), spočívá-li změna poměrů přímo v osobě poškozeného a jde-li o změnu podstatnou. Důsledkem této změny může být, že od okamžiku, kdy změna nastala, nárok na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity nebo částečné invalidity) podle ustanovení § 195 zák. práce zaniká a náhrada za ztrátu na výdělků z tohoto titulu poškozenému zaměstnanci nadále nepřísluší. Pro závěr, zda došlo k podstatné změně poměrů poškozeného ve smyslu ustanovení § 202 odst. 1 zák. práce, který je v daném případě rozhodující z hlediska posuzování změny okolností, je nezbytné porovnat poměry poškozeného, které byly rozhodující pro určení výše náhrady za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity nebo částečné invalidity), a nové poměry poškozeného.

Změna poměrů zpravidla spočívá ve změnách zdravotního stavu poškozeného zaměstnance, ať již v kladném či záporném smyslu, a ve výdělkových schopnostech zaměstnance, které jsou s tím spojeny. Ustálená judikatura odvolacího soudu v tomto směru vychází z názoru, na který upozorňuje i žalovaný v dovolání, že onemocnění nebo zhoršení zdravotního stavu, jež nejsou v příčinné souvislosti s utrpěným pracovním úrazem poškozeného a jež samy o sobě vylučují jakoukoliv výdělečnou činnost, znamenají podstatnou změnu poměrů poškozeného (ve smyslu ustanovení § 202 odst. 1 zák. práce), v důsledku níž se zaměstnavatel může úspěšně domáhat zrušení své povinnosti platit poškozenému náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti (srov. například rozsudek býv. Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30. 11. 1978 sp. zn. 5 Cz 54/1978, uveřejněný pod č. 29 ve Sbírce

soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1980). Změny v úpravě svých povinností ve smyslu ustanovení § 202 odst. 1 zák. práce se může zaměstnavatel úspěšně domáhat i tehdy, jestliže tato onemocnění (zhoršení zdravotního stavu) sice nemají za následek úplnou ztrátu pracovní způsobilosti poškozeného, ale znemožňují mu výkon práce, kterou konal před vznikem škody a která byla určující pro zjištění průměrného výdělku před vznikem škody. V obou situacích je zřejmé, že poměry poškozeného, které byly rozhodující pro určení výše náhrady za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti, se změnil, neboť poškozený by stejně – i kdyby neutrpěl pracovní úraz – nemohl s ohledem na svůj zdravotní stav konat stejnou práci jako před vznikem škody a dosahovat tedy stejný výdělek jako před poškozením, a že jde o změnu (ve srovnání s dosavadním stavem) podstatnou (k tomu srov. obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2003 sp. zn. 21 Cdo 227/2002, který byl uveřejněn pod č. 47 v časopise Soudní judikatura, roč. 2003). Je totiž vyloučeno, aby zaměstnavatel odpovídal za ztrátu na výdělků, která by byla vznikla (z důvodu jakéhokoli zhoršení zdravotního stavu poškozeného „z tzv. obecných příčin“), i kdyby následků pracovního úrazu nebylo.

Zaměstnavatel může uspokojit nárok na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity), založený zákonnou odpovědností za škodu při pracovním úrazu nebo dohodou o sporných nárocích, na základě rozhodnutí soudu nebo smlouvy (dohody) účastníků anebo tím, že poskytne poškozenému – i bez rozhodnutí soudu nebo dohody (smlouvy) s ním – příslušné plnění, kterým mu tuto škodu řádně nahradí. Uzavřeli-li zaměstnavatel s poškozeným zaměstnancem smlouvu (dohodu) o náhradě za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity), která není dohodou o sporných nárocích ve smyslu ustanovení § 259 zák. práce a podle právní úpravy účinné od 1. 1. 2007 ve smyslu ustanovení § 585-587 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, účinného do 31. 12. 2013, nejedná se - na rozdíl od dohody o sporných nárocích - o situaci, kdy původní nárok na náhradu za ztrátu na výdělků zaniká s tím, že je nahrazen nárokem novým, a uzavření takové smlouvy (dohody) nic nemění na skutečnosti, že právním důvodem vzniku povinnosti zaměstnavatele hradit ztrátu na výdělků je (nadále zůstává) zákonná odpovědnost za škodu při pracovním úrazu. S uzavřením této smlouvy (dohody) není spojena ani domněnka existence nároku (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2006 sp. zn. 21 Cdo 2111/2005).

V projednávané věci vznikl žalobci, který u žalovaného pracoval jako horník, nárok na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti, neboť v důsledku pracovního úrazu, který utrpěl dne 26. 8. 1988, nemohl vykonávat dosavadní práci horníka a byl proto od 1. 1. 1992 (podle zjištění odvolacího soudu) převeden na méně placenou práci v dole. Následně v roce 2000 došlo ke změně (zhoršení) jeho zdravotního stavu v souvislosti s onemocněním páteře, v jejímž důsledku se žalobce stal zdravotně nezpůsobilým vykonávat i tuto méně placenou práci v dole, a žalovaný proto se žalobcem uzavřel (podle zjištění odvolacího soudu) dne 24. 5. 2000 dohodu o změně pracovní smlouvy, na základě níž žalobce začal pro žalovaného vykonávat práci „dělníka povrchových provozů“, tj. práci na povrchu dolu. Pro posouzení, zda náhrada za ztrátu na výdělků žalobci příslušela i po tomto dalším převedení na jinou práci, je významné, zda onemocnění nebo zhoršení zdravotního stavu žalobce, pro které ztratil zdravotní způsobilost k výkonu práce v dole, souviselo s jeho pracovním úrazem. Jestliže by šlo o obecné onemocnění (byť vznikající nebo podstatně se zhoršující vlivem pracovního prostředí ve smyslu vyhlášky č. 19/1991 Sb.), které nebylo následkem pracovního úrazu žalobce (jak se podává z lékařského posudku MUDr. Františka Cibulky ze dne 22. 5. 2000, na jehož základě byl žalobce převeden na povrchové pracoviště, jakož i ze znaleckých posudků MUDr. Marty Kotasové a Fakultní nemocnice K. V.), znamenalo by to podstatnou změnu poměrů poškozeného žalobce ve smyslu ustanovení § 202 odst. 1 zák. práce, která by měla za následek zánik povinnosti žalovaného platit žalobci náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti, neboť žalobce by – i kdyby neutrpěl pracovní úraz – nemohl s ohledem na svůj zdravotní stav konat stejnou práci jako před vznikem škody a dosahovat tedy stejný výdělek jako před poškozením zdravím pracovním úrazem (v takovém případě by již pro posouzení věci – vzhledem k zániku nároku žalobce na náhradu za ztrátu na výdělků - nebylo významné další zhoršení jeho zdravotního stavu v souvislosti se záchvatem tonicko-klonických křečí, ke kterému u žalobce došlo dne 26. 6. 2011). Bylo-li naopak onemocnění páteře, pro které byl žalobce převeden z dolu na povrch, zapříčiněno pracovním úrazem (jak vyplývá ze závěrů znaleckého posudku MUDr. Zdeňka Šturce, CSc.), příslušela by mu i po tomto převedení na jinou práci náhrada za ztrátu na výdělků, který dosahoval před převedením na méně placenou práci v dole od 1. 1. 1992, neboť příčinou, proč žalobce nemohl vykonávat původní práci, která byla určující pro zjištění průměrného výdělku před vznikem škody (práci horníka), by v takovém případě i nadále byl pracovní úraz ze dne 26. 8. 1988. Náhrada za ztrátu na výdělků by žalobci příslušela, dokud by nedošlo ke změně poměrů ve smyslu ustanovení § 202 odst. 1 zák. práce. Takovou změnu poměrů by představovala i okolnost, že žalobce nebyl schopen vykonávat původní práci horníka v podzemí v důsledku záchvatu tonicko-klonických křečí ze dne 26. 6. 2011 po dobu jednoho roku. Byli by však žalobce po uplynutí této doby opět jinak zdravotně způsobilý vykonávat svou původní práci horníka v podzemí a bránili-li by mu ve výkonu této práce jen následky pracovního úrazu, nárok na náhradu za ztrátu na výdělků by mu znovu vznikl.

Okolnost, zda onemocnění páteře, pro které žalobce ztratil zdravotní způsobilost k výkonu práce v dole, souviselo s jeho pracovním úrazem, a tedy zda příčinou, proč žalobce nemohl vykonávat původní práci, která byla určující pro zjištění průměrného výdělku před vznikem škody (práci horníka), byl i po jeho převedení z dolu na povrch pracovní úraz ze dne 26. 8. 1988, anebo zda se jeho poměry po zhoršení jeho zdravotního stavu v důsledku obecného onemocnění páteře (popřípadě jiného obecného onemocnění) změnil natolik, že by nemohl vykonávat tuto práci, i kdyby pracovní úraz neutrpěl, je pro posouzení, zda náhrada za ztrátu na výdělků žalobci příslušela i po jeho převedení z dolu na povrch na základě dohody o změně pracovní smlouvy ze dne 24. 5. 2000 (tedy i v době, za kterou se domáhá náhrady za ztrátu na výdělků v tomto řízení), podstatná bez ohledu na to, zda žalovaný po převedení žalobce na jinou práci na povrchu dolu žalobci nadále náhradu za ztrátu na výdělků poskytoval. I kdyby bylo možné v dobrovolném poskytování náhrady za ztrátu na výdělků žalovaným žalobci po jeho převedení z dolu na povrch spatřovat – jak dovodil odvolací soud – konkludentní uzavření smlouvy (dohody) o náhradě za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity), nelze přehlížet, že s uzavřením takové smlouvy (dohody), která není dohodou o sporných nárocích ve smyslu ustanovení § 259 zák. práce a podle právní úpravy účinné od 1. 1. 2007 ve smyslu ustanovení § 585-587 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, účinného do 31. 12. 2013, by nebyla – jak vyplývá z výše uvedeného - spojena ani domněnka existence nároku a že její uzavření by nic neměnilo na skutečnosti, že právním důvodem vzniku povinnosti žalovaného hradit ztrátu na výdělků žalobci by i nadále byla zákonná odpovědnost za škodu při pracovním úrazu.

Závěr odvolacího soudu, že žalovaný „dnes“ nemůže namítat, že u žalobce došlo ke změně poměrů právě v důsledku onemocnění páteře, neboť přestože o tomto onemocnění věděl, dohodl se konkludentně s žalobcem, že mu bude i nadále, tedy po vyřazení z dolu na povrch, platit náhradu za ztrátu na výdělků, tedy že je z dolu vyřazen pro následky pracovního úrazu ze dne 26. 8. 1988, a že pokud v dané věci vymezili účastníci mezi sebou důvody převedení na méně placenou práci na povrchu, a to pro následky pracovního úrazu, nemůže případné dnešní zjištění, že se tak stalo pro obecné onemocnění, nic změnit na skutečnosti, že důvodem, pro který žalobce přestal vykonávat dosavadní práci, tj. práci v podzemí, jsou následky pracovního

úrazu, že není možné ani tvrdit, že pro následky obecného onemocnění, které nastaly před tímto převedením, došlo u žalobce ke změně poměrů, a že k onemocnění páteře žalobce tak nelze přihlížet a je nutno zabývat se toliko ojedinělým záchvatem tonicko-klonických křečí, ke kterému u žalobce došlo dne 26. 6. 2011, proto nemůže být správný.

Odvolacímu soudu je též třeba vytknout, že vycházel ze skutkových zjištění, že žalobci vznikla ztráta na výdělku v důsledku pracovního úrazu ze dne 26. 8. 1988 okamžikem převedení na „lehčí“ méně placenou práci dnem 1. 1. 1992 a že účastníci dne 24. 5. 2000 uzavřeli dohodu o změně pracovní smlouvy, na základě které se žalobce zavázal vykonávat pro žalovanou práci „dělníka povrchových provozů“, přestože soud prvního stupně – jak vyplývá z odůvodnění jeho rozsudku – taková skutková zjištění neučinil. Měl-li odvolací soud za to, že tato zjištění vyplývají z některého z důkazů provedených v řízení u soudu prvního stupně, měl tento důkaz – hodlal-li k němu přihlížet – v souladu s ustanovením § 213 odst. 3 o. s. ř. zopakovat. Nevyplyvala-li tato zjištění z některého z důkazů provedených v řízení u soudu prvního stupně a vycházel-li odvolací soud z listin, které žalovaný soud předložil v průběhu odvolacího řízení (potvrzení o převedení na jinou práci k 1. 1. 1992, změna pracovní smlouvy ze dne 24. 5. 2000 a potvrzení o změně sjednaných podmínek ze dne 21. 7. 2000), aniž by těmito důkazy, které dosud nebyly provedeny, při respektování zásad uvedených v ustanovení § 205a a § 211a o. s. ř. (srov. ustanovení § 213 odst. 5 o. s. ř.) doplnil dokazování (§ 213 odst. 4 o. s. ř.), zatížil řízení před odvolacím soudem vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný; protože nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud České republiky tento rozsudek v jeho dovoláním napadeném měnícím výroku zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc v tomto rozsahu vrátil odvolacímu soudu (Krajskému soudu v Ostravě) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný; v novém rozhodnutí o věci rozhodne soud nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale znovu i o nákladech původního řízení (§ 226 odst. 1 a § 243g odst. 1 část první věty za středníkem a věta druhá o. s. ř.).

Proti tomuto rozsudku není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 28. listopadu 2017

JUDr. Jiří Doležilek
předseda senátu

www.nsoud.cz